A grey heron with a long, sharp beak and a black cap on its head is perched on a black fishing net. The net is made of a coarse mesh and has a green rope tied around it. The background is a soft, out-of-focus greyish-blue, suggesting a coastal or marine environment.

Sjøfugler i Karmøy

Årsrapport 11-2015
Mink- og sjøfuglprosjektet

Arnt Kvinnesland

Innhold

Innledning	3
Overvintring, vårtrekk og ankomst	4
Hekkesesongen 2015	8
Ternekoloniene	8
Bestandsutvikling 2005-15	12
Artsgjennomgang	14
Påvirkningsfaktorer, tiltak og status	18
Været	18
Jakt	18
Predatorøkning og økosystemendringer	19
Måltrettede tiltak mot truede bestander	19
Endringer i næringstilgang	20
Oppfisking av leppefisk	20
Nedgang i verdens sjøfuglbestander	22
Det biologiske mangfoldet fortsetter å forvitne i EU	22

Forsidefoto: Gråhegre. Vikevågen , 25.9.2015.

Rapporten er laget av Arnt Kvinnesland (AKV) som også har tatt bildene. Ferdigstilt 22.01.16. Forkortinger benyttet for observatører/jegere med mange bidrag til rapporten/minkfangsten:KSK Kjell Sigve Kvalavåg, KMA Kenneth Mardal, OKB Oskar K. Bjørnstad, AKV Arnt Kvinnesland. Funn hentet fra Artsobservasjoner er merket med AO.

Takk til alle som bidro med observasjoner, tellinger, ringmerking og minkjakt i 2015. Takk til naturforvalter i kommunen, Peder Christiansen, for å ha ordnet med den økonomiske biten.

Bidrag og tips ønskes til neste årsrapport. Dersom du tar bilder under minkjakt eller observerer noe som kan være belyse hva som skjer blant sjøfuglene våre, så send inn tekst og/eller foto til okb@fugler.net.

Kontakt oss. En kontaktliste med jegere som kan være med på utrykninger med hunder eller feller er oppdatert på kommunens nettsider.

Kort fortalt: *Den varme sommeren 2014 ble et svært godt produksjonsår for makrellterna med rundt 230 unger på vingene, men bare en middels god sesong for rødnebbterna som oppdro i overkant av 100 unger. Sommeren 2015 ble så annerledes som vel mulig, med temperaturer gjennom hekkesesongen like langt under normalen som fjoråret var over. Lange perioder med mye vind og regn og temperaturer på nivå med juletider, bidro til et svart år for mange sjøfugler. Og ikke uventet var det rødnebbterna som taklet været dårligst. Den ser ut til å slite aller tyngst med å finne mat under slike forhold. Bare noen få gikk til hekking, men flertallet fullførte ikke. Kun et titalls unger vokste opp. For makrellterna gikk det noe bedre, men også den hadde et bunnår. Havhesten led under rovfuglene både på Urter og Jarstein. Den store og mangeårige kolonien på Urter, produserte (trolig for første gang) ikke en eneste unge på vingene. På Ferkingstadøyane gikk det ikke fullt så galt. På plussida var skarvene, og selv om måkene ikke hadde noe rekordår, fikk alle artene opp unger der de fikk fred. Gledelig var at det vokste opp krykkjeunger i fuglefjellet i Skudeneshavn. Tjelden lyktes mange steder i skjærgården. Mannskapsmangel og det urolige været førte til at vi ikke fikk fuglt opp alkefuglene.*

Innledning

Mannskapsmangel og uvanlig ruskete vær til å ferdes på sjøen i, gjør at årets rapport er kortfattet og mangelfull i forhold til tidligere utgaver. De artene som er omtalt er i tillegg til ternene sjøfugler i nedgang eller som er sårbare pga. lite antall eller få hekkeplasser. Alle rødlistarter er med.

Først kommer en oversikt over interessante vinter/vår-observasjoner, deretter tar vi med funn fra hekkesesongen der ternene har hovedfokus som vanlig. Siste del er viet påvirkningsfaktorer og prosjektets videre planer og tanker om hva som må til for å redde sjøfuglene våre. Tvilen øker med årene: Nytt lokalt engasjement i det hele tatt? Ikke kan vi gjøre noe med klimaendringer og ugunstige værforhold. Ikke kan vi gjøre noe for øke mengden av tobis og andre viktige fiskeslag for sjøfuglene. Ikke kan vi avverge rovfuglenes stadige angrep. Ikke kan vi gjøre noe for å forhindre lovlig og ulovlig jakt. Ikke kan vi stoppe alle økende farer og problemer for de trekkende sjøfuglene. Men handlingslammelse er farlig. Vi MÅ bidra. Og èn ting har vi i alle fall sett positiv virkning av: Å holde antall mink nede på et minimum. Det er og blir et hovedanliggende for Mink- og sjøfuglprosjektet.

For ternene ble årets hekkesesong en trist affære. En så bratt nedgang fra et år til et annet i antall hekkende makrellterner er ikke observert tidligere. Flertallet av makrellternene ankom aldri til de vante hekkeplassene i 2015. Dersom dette ikke skyldes at de droppet hekking pga. ugunstige vær- og næringsforhold, men rett og slett har omkommet siden sist sesong, er det virkelig fare på ferde for arten. Da synes det nytteløst hva vi foretar oss av vernetiltak lokalt. Selv de største og mest stabile koloniene gjennom de siste årene, stod helt tomme i 2015. Alle verst var situasjonen i den østlige delen av kommunen, inn mot fastlandet og i grenseområdene mot nabokommunene Bokn og Tysvær. Her ble det ikke påvist hekkende terner i det hele tatt, heller ikke rødnebbterner. Dette har ikke skjedd tidligere i prosjektperioden.

I fuglefjellet i Skudeneshavn lyktes krykkjene til en forandring å fostre opp unger til tross for svært mange våte og vindfulle dager på reirhyllene. Dette var litt overraskende siden ternene som også er overflatefiskere, slet med næringstilgangen i ruskeværet. 5.7.15.

Overvintring, vårtrekk og ankomst

Nedenfor tar vi med observasjoner fra tida januar-mai 2015 av Karmøys hekkende sjø- og vadefugler knyttet til kysten. Vi inkluderer også utgåtte hekkefugler som tyvjo og mulige hekkefugler som splitterne, men har utelatt de tallrikeste og overvintrende artene i denne oversikten. Havørn og vandrefalk er med fordi de hekker blant sjøfuglene – og påvirker livene deres. Arter som grågås og hettemåke er med fordi en del av bestanden holder til i skjærgården.

Havhest. Stort antall: 60 trakk sør forbi trekkellingshytta, Sandhåland 17.2 (AO). 7 trakk sørover samme sted 10.3 (AO). Per 31.3 var antall registreringer på landsbasis mer enn 50 % under snittet for perioden 2007-14 (AO). Kun 8 observasjoner ble gjort i løpet av vinteren og våren (1.1.-12.5), nesten samtlige av de observerte trakk mot sør.

Havsvale. Ingen observasjoner fra 2015.

Toppskarv. Største antall i perioden januar-mai utenom hekkeplasser: 35 og 40 individer Føynå henholdsvis 27. og 30.3 (AO). Ingen trekkbedegelser å spore på våren.

Gråhegre. En mild vinter førte trolig til gode overlevelsesforhold for hegrene. De fleste vinterobservasjonene ble som vanlig gjort vinterstid på Nord-Karmøy, fra Kopervik-området til Føynå/Torvastad. De største flokkene: 19 individer på Føynå 20.2 og 14 ved Bøvatnet 27.2 (AO). 6 Føynå 14.4 (AO). Ingen registreringer av hekkefunns ble gjort. Arten har behov for oppdatering av hekkestatus i kommunen.

Grågås. Antall overvintrende har vært avtagende de siste vintrene. Største flokk var på maks. 25 individer på Taravikmarkene i første halvdel av januar. Vinteren 2015/16 var det knapt nok snakk om overvintrende grå gress på Karmøy i det hele tatt. Trekkankomst tydelig fra 23.2 med en flokk på 20 på Håvik (AO).

Gravand. Vårens første: 1 Åkrasanden 22.2 (AO). (Tre uker seinere enn førstefunnet i 2014). Ingen nye observasjoner å spore fra Karmøy ved inngangen til mars, men 18 individer på Randaberg 27.2 (AO) viser at vårankomsten var på gang i fylket. Artsobservasjoner viste 4.3 at gravanda var en av få tidligtrekkere som lå inne med et antall godt over snittet for perioden 2007-14. 2 på plass i Tarevika 8.3 (AO). Stort antall: 13 Tarevika 15.3 (AO). Også i år på plass på den eneste hekkeplassen i Karmsundet: 1 Søyilå, Velde 17.3 (AO). Videre 6 Tarevika 24.3 (AO). 1 par Føynå 7.4 (AO). 11 i flokk overflygende Føynå 9.4 (AO). Et par Stavasanden 10.4 (AO). Et par på Søyilå, Velde 15.4 og 3 Åkrasanden 19.4 (AO). 1 Føynå 22.4 (AO).

Siland. Vinterbestander: De største antallene ble: 12 Grønningsjøen 5.1, 10 Visnes 26.1 og 22 Føynå 4.2. Maksimum antall notert Føynå i løpet av våren ble 14 individer 24.3 (AO).

Havørn. Bestanden øker stadig og havørna er nå Karmøys vanligste rovfugl om en ser på antall funn lagt inn i Artsobservasjoner. Med 555 registrerte individer i perioden 1990-2015 (per 22.3) topper den til og med den nest mest talte, spurvehauken, som er notert med 535 individer i samme tidsrom. Det ble gjort flere funn av havørn bare i mars måned 2015 enn i hele 2008, noe som reflekterer den kraftige bestandsveksten som har skjedd i løpet av de siste 8 årene. 48 observasjoner innmeldt til Artsobservasjoner fra Karmøy i perioden 1.1.-10.5. Funnene fordeler seg over hele øya.

Vandrfalk. Etter havørn og spurvehauk er vandrefalken nå Karmøys vanligste rovfugl hvis en baserer tallene på funn lagt inn i artsobservasjoner. Selv om en ser bort fra flere observatører med årene, avtegnes et bilde av en svak bestandsvekst fra rundt 2003, tiltagende vekst fra 2008 og rekordnotering i 2014. Følgende eksempel illustrerer den sterke bestandsveksten som har funnet sted: i de tre første månedene av 2015 ble det gjort flere funn enn i hele 2007. Antall observasjoner per 7.4 på landsbasis lå 30 % over snittet for de åtte foregående årene. 13 observasjoner på Karmøy i perioden 1.1.-10.5 er lavt sammenliknet med havørnas 48 funn. 1 Føynå 15.5 (AO).

Vandrefalken har hatt en eventyrlig bestandsvekst, men for mange sjøfugler betyr det tap.

Tjeld. En tjeld observert på Hapaløk (Vea), Åkrasanden og Stong i første halvdel av januar kan være samme individ. En som trakk forbi Sandhåland 17.2 kan være en nykommer på trekk (AO), og kan være den samme som ble sett på Sandvesanden 21.2 (AO). En svak oppgang i antall tjeld ble registrert på Jæren fra 25.2 i forhold til vinterobservasjonene (AO). Ingen tegn til vårankomst til Karmøy ved overgangen til mars, men en flokk på 80 på Hå (AO), viser at de første flokkene i alle fall hadde nådd sørfylket. Antallet på Føynå nede i 8 15.5(AO).

Første vårankomst til Karmøy: 3 individer Føynå 4.3 og 32 forbi Sandhåland 7.3 (AO). Antall nyankommere til Karmøy økte i andre uka av mars. De største flokkene var 5 på Salhus og Føynå 8.3 og 14 på Stavasanden 9.3 (AO). Videre 30 på Stavasanden og 50 i Tarevika 13.3 (AO). 37 på Stavasanden 15.3 og 10 Håvik 18.3 (AO). Flokk 50 Stavasanden 20.3 (AO). Flokk 60 Vorråvågen 30.3 (AO). 16 næringssøkende Føynå 31.3 og 14 samme sted 9.4 (AO). 60 Stavasanden og 27 i Tarevika 9.4 (AO). Stort antall: 150 på Stavasanden 10.4, samtidig 31 i Tarevika (AO). 70 Stavasanden og 32 Tarevika 15.4 (AO). 12-14 næringssøkende Føynå 22.-29.4(AO). 35 individer i Tarevika 10.5 (AO) representerer kanskje flertallet av hekkefuglene i området. 8 Føynå 27.5 (AO).

Sandlo. 2 individer på Nærlandsstranda på Jæren 25.2 (AO), markerte trolig første ankomst av arten til Rogaland i 2015. Fortsatt ingen observasjoner fra Karmøy ved overgangen til mars. Første registrering denne våren ble 2 Stavasanden 8.3 (AO). 20 % under «normalen» i registreringer på landsbasis per 31.3 (AO). Per 10.5 var det kun gjort 6 vårobservasjoner totalt (AO), og arten ble ikke sett på den årlige hekkeplassen på industrifeltet Vestheim, Bygnes 10.5 (AKV).

Steinvender. Den årlige overvintringsflokken på Åkrasanden ble i januar tallfestet til 50 ind. på det meste (11.1). Aller flest ble talt 10.4 med 56 individer. Siste registrering var 13 ind. 10.5 (AO).

Tyvjo. Tilbakegangen for hekkebestanden i Karmøy startet allerede på 1960-tallet og det har ikke vært noen tegn til hekking etter århundreskiftet. Årets første trekkere notert på Lista 8.4. De første i Karmøy var 2 som passerte Føynå 29.4 (AO). Fortsatt nordtrekk 31.5: 1 ved Sandhåland (AO).

Sildemåke. Ingen vinterobservasjoner fra Karmøy. 1 individ i Mosvatnet, Stavanger 13.3 (AO), første noterte vårankommer til Rogaland. Per 18.3 var det ennå ingen observasjoner fra Karmøy, og i følge artsobservasjoner lå sildemåken 26 % under normalen for dette tidspunktet (2007-14) i Norge. De første(4) observert ved Hydrokolonien 24.3 (AO). Var tallrikt på plass i Hydrokolonien 5.4 (AKV). 3 ringmerkete individer avlest i Marokko i mars, var merket i kolonien tidligere år av observatørene!

Hettemåke. Stort antall til å være vinter: 18 ind. i Tarevika 11.1. Vårtrekk fra 15.3 med 5 på Åkrasanden og 18 i Bøvika (AO).

Fiskemåke. Ankomst og trekk fra slutten av mars. Økende i antall i april: 27 Tarevika 9.4 og 85 samme sted 15.4 (AO). Størst antall: 174 trekkende mot nord, Føynå 17.4 (telling i 2 timer, AO). Stort antall: 70 Stavasanden 3.5 (AO). 22 Føynå 27.5 (AO).

Krykkje. 33 i Havnebassenget 15.3 (AO) var nok krykkjer med tilhørighet i «fuglefjellet» ved ferjekaien. Per 31.3 var antall registreringer på landsbasis mer enn 50 % under snittet for perioden 2007-14 (AO). Per 7.4 lå arten 30 % under.

Makrellterne. Årets første makrellterner nådde Sørlandet og Oslofjord-området 18.4, og mange ankom den påfølgende uka. I Rogaland (Jæren) ble de første notert 26.4, noe som ikke er spesielt tidlig. Ankomst til Karmøy: 4 Eidsbotn 30.4, 2 Åkrasanden 1.5 (AO). Treg videre ankomst: per 12.5 var det kun gjort 8 observasjoner i Karmøy med flest i Eidsbotn (5) og på Føynå (6). Vanskelige etableringsforhold med urolig og vått vær.

Rødnebbterne. De første ankom Rogaland samtidig med de første makrellternene fra 26.4. Vanskelige hekkeforhold med vindfullt og vått vær ultimo mai/primio juni. En unge fra i fjor (2 k) rastet ved Litle Sandholmen, Åkrasanden 14.5. For flertallet drøyde ankomsten i år til begynnelsen av juli! (Se Hekketid).

Splitterne. 1 trakk mot nord, Stavasanden 13.6 (AO).

Lunde. Kun 2 observasjoner (2 individer) observert i perioden 1.1.-10.5 (AO).

Teist. I følge Artsobservasjoner til sammen 14 funn i perioden 1.1.-15.4, alle på Vest-Karmøy på strekningen Ferkingstad-Føynå. Størst antall: 4 ind. næringssøkende ved Ferkingstadmoloen 15.2. I perioden 1.1.-10.5 ble det gjort 19 observasjoner (32 individer) i Karmøy (AO).

Alke. 4 passerte Sandhåland på vei nord 18.4 og 4 sett næringssøkende ved Stavasanden 19.4 (AO). I perioden 1.1.-10.5 ble det gjort 8 observasjoner (19 ind.) i Karmøy. 2 ved Stavasanden 13.6 (AO).

Hekkesesongen 2015

Nedenfor følger først observasjoner fra ternekoloniene, deretter en artsgjennomgang med en kort vurdering av bestandsforholdene for de hekkende sjøfuglene i Karmøy, inkludert vadere sterkt knyttet til marine miljøer. Vi inkluderer også utgåtte og mulige hekkefugler. Arter med rød skrift er oppført på den siste norske rødlista (2015). **Understrøkning** betyr arter i kategori sterkt truet (EN). **Kursiv** betyr sårbare arter (VU). De øvrige fuglene med **fet rød skrift** tilhører kategorien nær truet (NT). Arter med stjerne* er ikke rødlistet, men er lokalt truet pga. mangeårig negativ bestandstrend (VU) eller få hekkepar/hekkeplasser. En hensikt med artsopplistingen er at vil konsentrere oss om disse artene i de neste sesongene for å få en best mulig oversikt over antall og hekesteder og om mulig få klarhet i hva som skjer av negative bestandsfaktorer for dermed å kunne komme opp med tiltak mot videre nedgang.

Ternekoloniene

Eidsbotn

- 10.5: 5 makrellterner til stede på eller ved hekkeplassen.
- 24.5: 12 makrellterner på skjæret, noen så ut til å ruge.
- 14.6: Ingen terner ble sett i kolonien, kun ett par fløy omkring og passerende kråker, men skitt på skjæret tydet på at det hadde vært langt flere terner til stede.
- 4.7: Det som så ut til å være en nærmest forlatt hekkeplass 14.6, hadde likevel terner på plass i dag. Observasjoner ble også denne gang gjort fra avstand, men rundt 8 terner syntes å bebo stedet og fly til og fra. I tillegg kunne det ses 4 store unger hvorav minst 1 var flygedyktig.
- 12.7 Fortsatt aktivitet i kolonien (sett fra avstand). Ikke talt.

Bygnes, Søraskjeret/Bygnesvågen

- 14.6: 1 rugende sett fra land. Ikke artsbestemt.

Bygnes, Indreholmane/Vorråvågen

- 14.6 Ingen makrellterner påvist (sett fra land). Ca. 25 rødnebbterner til stede. Rundt 5 av disse så ut til å ruge.
- 4.7 Ingen makrellterner å se. Kun 1 rugende rødnebbterne var til stede.

Husøy

- 14.6: Ingen observasjoner.
- 5.7: Første sesong uten terner i området. Dette til tross for at noen lyktes i fjor (på industrifelt).

Sundsvika

- 5.6 Ca. 15 makrellterner til stede, 1 ruget (KSK).
- 14.6: 7 terner til stede, uvisst om noen ruget eller bare reirgropet (AKV).
- 4.7: Ingen terner å se (KSK).

Lauvikjå, Salvøy

- 5.6 4 par makrellterne til stede, ingen reir med egg (KSK).
- 14.6: 5 terner til stede hvorav 2 så ut til å ruge.
- 5.7: 7 terner lettet fra skjæret. Det var kun 3 reir (1x1 egg, 1x2 egg og 1 med 2 egg og en unge). Dessuten var det et reir der eggene lå slengt i hytt og vær utenfor gropa.

Kurtiserende rødnebbterner. Ikke-hekkende rødnebbterner i fjæra. Kjell Sigve Kvalavåg ved terneskjæret i Lauvikjø, Salvøy og nyklekket makrellterneunge samme sted. De to første bildene viser aktiviteter på Flataskjer, Salvøy. Alle foto fra 5.7.15.

Flataskjer, Salvøy

- 13.4 Fant mink like ved kolonien. Fikk den ikkje (KSK).
- 2.5: Tok mink på Hellesøy. Han som har hytte der har også tatt 2 mink i felle (KSK).
- 5.6 Ca. 30 rødnebbterner til stede, ingen rugende (KSK). I følge naboer ankom ternene 4.6. 1par fiskemåke og 2 par hettemåke med reir/egg.
- 14.6: Ca 35 rødnebbterner til stede, et titalls så ut til å ha reir (skjult bak gress). AKV.
- 14.6: 2 terner til stede, ingen tegn til hekking (KSK).
- 20.6: Ca 100 rødnebbterner på hekkeplassen, hvorav 20 rugende.
- 5.7: Kun to makrellterner påvist mellom ca. 200 rødnebbterner, men det kan ha vært noen flere. Ingen makrellterner sett rugende eller med unger (AKV). Anslagsvis 30 par av rødnebbternene med egg/unger, flertallet rastet i flomålet. 3 par hekkemåker. Alt OK i fiskemåkekolonien på Porsholmen.
- 10.7 Kolonien fortsatt ok (KSK).
- 15.7 Rastende i fjæra: 52 rødnebbterner (inkl. en fjorårsunge) og 7 makrellterner. På reirplassene var det nesten bare rødnebbterner(ca. 20 individer) som drev med kurtisering. Noen dununger ble sett, men ikke artsbestemt. Minst ei rødnebbterne ruget – noen flere kan ha ligget skjult i det høye gresset. Vi gikk ikke i land for å unngå å lage kaos med unger på rømmen ut på sjøen. Minst ett par makrellterne hadde unger.
- 31.7 7 flygedyktige unger i kolonien. Usikkert om dette var makrell- eller rødnebbterneunger (KSK)
- 18.7 Kun 5 ternepar igjen i kolonien. Ca 20 fiskemåkeunger på Porsholmen (KSK).

Sårevågen (innerste holmen)

- 5.6 Ca. 26 makrellterner til stede, 1 ruget (KSK).
- 20.6 Ca. 15 rugende makrellterner på holmen (KSK).
- 5.7: Maks. 30 hekkende makrellterner på holmen. 3 flygedyktige unger sett..
- 18.7 12 makrellterneunger på vingene (KSK).

Tjøsvollvatnet

- 14.6: Ingen observasjoner av terner eller hettemåke på holmen til nå i år.
- 4.7: Ingen terner å se.

Jegningen

- 5.7: Ingen terner.

Litle Sandholmen

- 5.6 12 makrellterner i kolonien, ingen rødnebbterner. Ei terne med tobis i nebbet (KSK)
- 14.6: Ca. 50 terner til stede, et titalls syntes å ruger. En 2k fugl rastet i fjæra.
- 5.7: Ca 100 terner rødnebbterner satt i fjæra og var trolig nyankommere. Rundt 25 par med reir (egg/unger) oppe på holmen. Observasjonene gjort fra land, art ubestemt.
- 16.8 Alle rødnebbternene forsvant fra kolonien her som andre steder rundt 15.7, mens makrellternene ble værende. 16.8 var det ennå to par igjen med minst 4 flygedyktige unger som ble matet med beste sort føde: tobis!

Føynå

- 30.5 Ingen terner på Skifteskjer eller andre steder i Føynå (KSK).
- 13.6: Ingen terner til stede noe som var overraskende siden hekkingen i fjor var vellykka. Tok 6 mink vest på Føynå og 5 i Kveitevikjå. Årets første ærfuglunger, kull på 4, og gravandpar som sannsynligvis hekker på Føynå (KSK). Dette er godt nytt for minkjegere!
- 27.6 Ca. 30 makrellterner i lufta, men ingen hekking (KSK).
- 4.7: Ingen hekking på Skifteskjær eller i nærheten, men noen makrellterner sett næringssøkende i området (KSK).
- 17.7: Ingen terner å se noen steder (KSK).

Kvalavåg

- 2.5 2 makrellterner har ankommet (KSK).
13.5 Det har ikke kommet flere terner siden 2.5, og de første er borte igjen (KSK).
30.5 1 par makrellterne og 8 par rødnebbterne på hekkeplassene (KSK)
5.6: 3 makrellterner på reir på Tyttbærholmen (den indre terneholmen i Kvalavåg hamn), (KSK).
Ca. 15 rødnebbterner tilstede på den ytre terneholmen, men ingen ruger (KSK)
14.6: Ca. 25 rødnebbterner på den ytre (noen så ut til å ruge).
20.6 Alle ternene på Tyttbærholmen var borte i dag (KSK).
27.6 Ca 20 par rødnebbterne ruger på terneholmen (den ytre) i Kvalavåg (KSK).
5.7: Ett par rugende pluss 4-5 kurtiserende rødnebbterner på den indre holmen. Rundt 50 rødnebbterner gikk på vingene på den ytre holmen, men ved sjekk på land ble det bare funnet 8 reir med egg, ingen unger. Kun ei makrellterne sett. Fant hubrofjær.
12.7 Alt ok i kolonien på den ytre holmen (KSK).
17.7 1 par rødnebbterne ruger fortsatt på ytre holmen, alle andre terner har forlatt området.
26.7 2 mink tatt i området (K. Mardal).

Haugavågen

- 14.6: 8 satt på skjæret hvorav 2 så ut til å ruge (AKV).
5.7: 23 terner til stede på skjæret hvorav 3 så ut til å ruge. Fra avstand var det ikke mulig å se unger, og mating ble ikke sett (AKV).

Sæbø

- 30.5 5 makrellterner fisket, ingen på holmene/skjærene (KSK).

Dale, «Bolten»

- 30.5 4 par makrellterne til stede. 5 mink tatt i området. (KSK).

Storesundskjærene

- 30.5: Ingen terner (KSK).

Veste (Kvalsvik)

- 30.5 Ca 20 makrellterner til stede på den årlige hekkeplassen (KSK).

Urter

- 12.6 Ingen terner å se (KSK).

Ramsvik-Høvring

- 12.7 Ingen terner å se i området. 7 mink tatt (KSK og KMA).
17.7 Ingen terner å se i hele området øst for Karmsundet, heller ikke på Ramsvikholmen ved Dragøy. 1 mink tatt (KSK).

Guleholmen, Skudeneshavn

- 14.6: Ingen observasjoner (AKV).
4.7: 6 terner fløy omkring ved holmen og landet for korte opphold, men syntes ikke å ha gått til hekking (ennå).
5.7: De første ternene i år sett på hekkeplassen, Guleholmen sør for Ferjekaien. Rundt 6 individer fløy til og fra eller landet for korte opphold. Så ikke ut til å være i gang med hekking.

Vaholmskjer, Syre

- 14.6: 1 par (rugende).
4.7: Fortsatt 1 par til stede (trolig unger på skvalpeskjæret nå).

Bestandsutvikling 2005-2015

Antall hekkende par (reir med egg/unger)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
M	163	185	243	262	231	223	309	210	205	201	64
R	515	504	424	458	849	553	370	660	39	345	75

Antall unger (på vingene)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
M	65	154	172	117	215	150	43	91	74	235	46
R	24	86	185	54	363	81	8	228	6	102	7

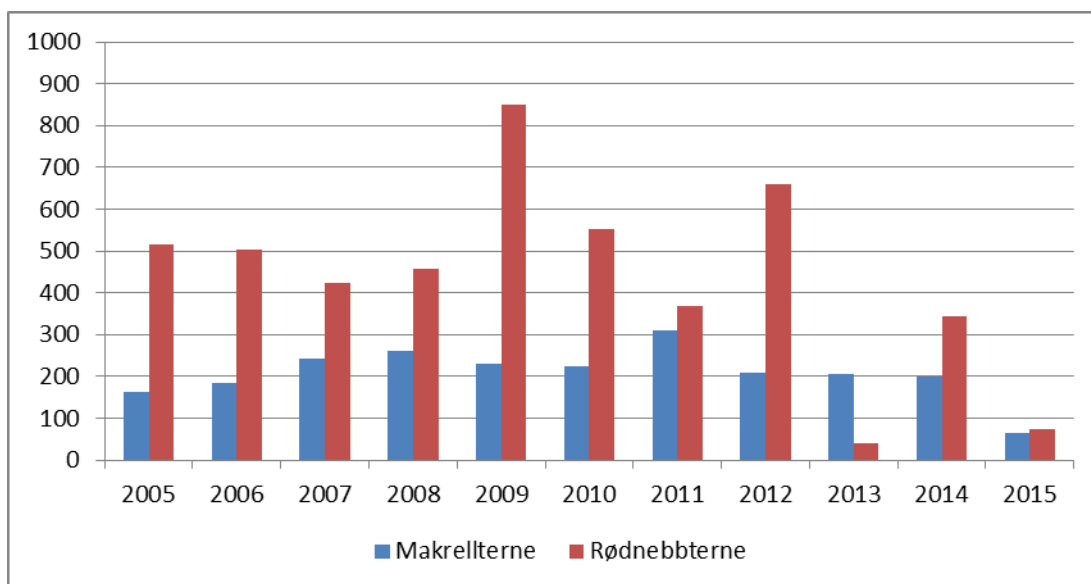
Gjennomsnittall for maks./min. anslag for hvert enkelt år er benyttet. M = makrellterne, R= rødnebbterne.

Totalt antall terner på det meste til stede på hekkeplassene i 2015: ca. 180 makrellterner og ca. 375 rødnebbterner. Dette er godt under halvparten av et normalår. Nedgangen i antall hekkepar (reir) av makrellterne er alarmerende og aldri før har det hekket så få. For rødnebbterna gikk noen flere til hekking enn i bunnåret 2013, men ungeproduksjonen var begge årene ned mot null, noe den også var i 2011. For makrellterna var ungeproduksjonen også på et rekordlavt nivå, på linje med 2011.

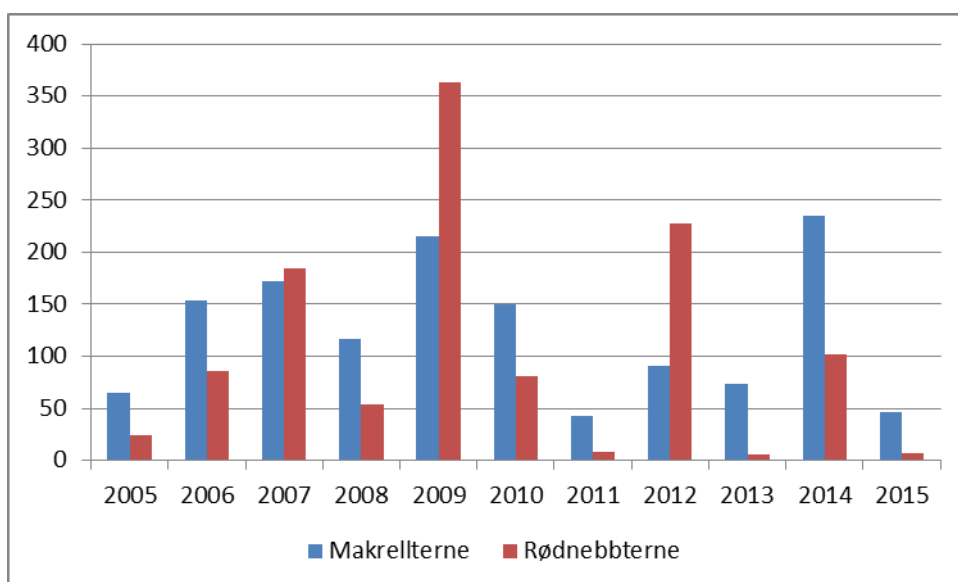
Utfra tallene framgår det at utviklingen går i gal retning for begge terneartene og at «svarte» år innfinner seg oftere. Med redusert minkbestand kommer nå den største trusselen mot ternene fra vær- og klimatiske forhold som vanskeliggjør mattilgangen. Det er å anta at næringstilgangen generelt er redusert, og at ternene sliter mer enn før uansett vind og vær. Overfiske av tobis og stinte kan være en like sannsynlig forklaring som klimatiske endringer (kjølige og vindfulle sommere) som årsak til hekkesvikt lokalt. Det viser seg at ungeproduksjonen har vært best i det som vi anser for varme og rolige sommere, slik som f.eks. 2014. Noe av forklaringen på bestandsnedgangen hos begge artene kan selvsagt også skyldes større dødelighet under trekk og overvintring.

Den stålende sommeren 2014 var et bedre år for ternene enn den kalde og våte sommeren 2015. At været påvirker ternenes hekkesuksess er det ingen tvil om. Dermed er ternene også sårbare overfor klimaendringer. Ternenes matseddel er ikke svært omfangsrik. De er avhengige av at det er rikelig med småfisk å fange i overflaten hele hekkesesongen. Rødnebbterna er, sammenlignet med makrellterna, fortsatt er i flertall i Karmøy, men bestandstrenden har vært negativ de siste årene. Bilde fra Ramsvik 25.6.14.

Antall hekkepar av makrellterne og rødnebbterne i prosjektperioden 2005-15.

Antall unger av makrellterne og rødnebbterne som vokste opp (kom på vingene) i prosjektperioden 2005-15.

Artsgjennomgang

Makrellterne

Aldri har det vært så få makrellterner til stede på hekkeplassene som i år. Mange kolonier stod tomme gjennom hele sesongen, mens andre hadde et fåtall hekkepar. Skyldtes dette matmangel, ugunstige værforhold eller et dramatisk tap av fugler i løpet av vinterhalvåret?

I begynnelsen av juli fikk vi undersøkt flere av de kjente hekkeplassene i Karmøy, og situasjonen så virkelig skremmende ut. Et så stort bestandsfall fra en sesong til en annen har vi aldri opplevd i prosjektets historie (2005-15). Det merkeligste var at mange av de største og mest stabile koloniene gjennom årene, ble stående helt tomme, slik som Sundsvika, Ramsvik, Visnes, Skifteskjær og Tjøsvollvatnet. En skulle jo forvente at når de normalt største koloniene plutselig var uten terner, ville også de små være tomme. Men uforklarlig nok, var de siste års småkolonier eller enkelthekkende par på plass som normalt, og de lykkes også med å fostre opp unger slik som i Eidsbotn, Sårevågen, Lauvik, Haugavågen og på Litle Sandholmen. Dersom de spesielle værforholdene eller matmangel skulle forklare det store fraværet av makrellterner i år, burde dette også ha rammet de minste koloniene. Hadde det skjedd et massetap siden forrige sesong – på trekk eller i vinterområdene, ville vel småkoloniene blitt utradert først? De få parene som gikk til hekking på Litle Sandholmen kan stå som et godt eksempel på sesongen. Her var det fortsatt unger på vingene, som ennå ikke hadde reist sørover og som ble matet med førsteklasses terneføde: tobis!

Minkjakt og sjøfuglregistreringer øst for Karmsundet, fra Ramsvik i vest til Førresfjorden og grenseområdene mot Bokn, gav gode resultater for minkfangst, men viste at det ikke fantes en eneste terne, hverken makrell- eller rødnebbterne, som hekket i området i år. Det er første gangen siden prosjektstart i 2005, at hele denne delen østlige delen av kommunen mot fastlandet har vært ternetom. De koloniene som produserte unger på vingene, lå alle i beskytta skjærgård på Vest-Karmøy, fra Åkrehamn til Torvastad, samt innerst i Eidsbotn ved Karmsundet.

Vi har dessverre ikke nok data til å fastslå med sikkerhet hvor mange par som gikk til hekking i 2015, heller ikke hvor mange unger som vokste opp i de ulike koloniene. Et anslag på rundt 50 par er trolig ikke så langt fra virkeligheten. Siden 2005 har antallet ligget ganske stabilt på rundt 200 par. Antall unger som kom på vingene, trenger likevel ikke å ha vært rekordlavt. I det svakeste produksjonsåret til nå, 2011, levde det opp 40-50 unger, et antall som muligens også ble nådd i år.

Rødnebbterne

Aldri har det vært så få rødnebbterner til stede på hekkeplassene i Karmøy og i resten av prosjektets dekningsområde på Haugalandet. Ternene ankom seint og i lavt antall til hekkeplassene. De som la egg, gav opp rundt 15.7 og forsvant fra våre farvann. Nesten samtlige av de siste års største kolonier, stod helt tomme.

Helt uvanlig seint ankomst i år, først 5.7 var antallet oppe i normalen fra de siste årene i koloniene. De hadde nylig ankommet og talte opp mot 200 på Flataskjer, Salvøy, og 150 på Litle Sandholmen, Åkrasanden. Også på Kvalavåg syntes det å være etablering på gang på den indre holmen. De første som ankom koloniene på normal tid (for en måned siden) har nå unger – f.eks. på Flataskjer. På Litle Sandholmen ble det 5.7 sett paring blant nykommerne som rastet i fjæra. Hvor mange av disse seint ankomne som vil gå til hekking, vil vise seg. Også i år står vi overfor denne gåta: Hvorfor velger så mange rødnebbterner å komme «for seint» og dermed droppe hekking, når de få som ankommer til normal tid, klarer seg godt og allerede har unger når flertallet innfinder seg? I en sesong da en overflatefisker som krykkja klarer seg bedre enn på mange år, hvor skulle ternene slite med værforhold og matmangel? Det var relativt mange fjorårsunger (2k) til stede ved koloniene på Flataskjer (3) og Litle Sandholmen (2).

Siden toppåret 2009 med i overkant av 800 hekkepar har den generelle bestandstrenden siden vært negativ. Med noen få hekkeforsøk i 2015 ble bunnrekorden fra 2013 dessverre slått.

***Gravand**

I blant forekommer «storsamlinger» på bestemte steder innen hekkeområdet på Vest-Karmøy slik som på Sandhåland og Langåker (Tarevika). I år har disse flokkene ligget på 11-13 individer, noe som samstemmer godt med en anslått hekkebestand på 6-7 par på strekningen Åkrehamn (Sandholmane) i nord til Haga i sør.

Paret på Søyilå, Velde uten unger 14.6 (AKV). Par med 3 unger i Tarevika og 4 unger på Liknes (AO). Ingen gravender å se i Tarevika 5.7, heller ikke på Stava (AKV). En hann rastet på Litle Sandholmen, Liknes. 3 unger vokste opp i Tarevika (AO, 17.7).

Ærfugl.

At vår vanligste and har blitt rødlistet, kan synes noe underlig sett med lokale øyne.

***Siland.**

Kun en påvist hekking: Hunn med 11 unger i Kvalavåg havn 17.7-26.7 (KSK). At så mange unger vokser opp i en tidligere minkbastion er likevel lovende.

Havhest

Urter 12.6: 5 par i øst, 8 par i sør, Skarvholmen ca 20 par (KSK). Jarstein 12.6: Minst 4 adulte ribbet på reir på Jarstein, hvorav en med lyslogger. Synderen viste seg å være en ung (2k) vandrefalk som var så tilgriset med havhestolje at den var ute av stand til å fly (OKB). Også på Urter ble det sett ribb (fra båt) for noen dager siden, (KSK). Kun ca. 35 hekkepar igjen på Urter (KSK obs. fra båt 5.7). 2.8 og 8.8: Ikke en eneste havhest å se på Urter, hverken på land eller på sjøen (KSK). Det betyr en helt spolert hekkesesong. Siden det vokste opp unger på Jarstein og Ferkingstadøyane, er det høye predasjonstrykket fra rovfuglene trolig grunnen til at havhesten måtte gi opp. Trolig er Urter ferdig som hekkeplass for havhest om få år om utviklingen får gå sin gang.

En unge merket på Ferkingstadøyane i 2013 ble kontrollert i sørlige Nordsjøen (Tyskland) i juli 2015, viser at det tross store tap til rovfuglene, fortsatt er noen få unger som kommer på vingene i koloniene våre.

***Havørn**

Hekker i år på Brandøy, Kvalavåg, i reir fra i fjor hvor det enten ikke ble lagt egg eller hvor paret mislyktes tidlig i hekketida. En unge ble merket prim. juni. Hekking også i Haugavågen, men mislykket (pga. forstyrrelser/fotografering?). Ingen unge kunne ses i reiret fra sjøen 5.7, men to voksne var til stede i nærheten

***Tjeld**

Tjelden sliter som hekkefugl i kommunen, som følge av predatorer og mangel på hensyntagen fra bøndernes side. Kommunen sett under ett så har bestanden stupe på linje med vipa i jordbrukslandskapet. Tjelden klarer seg noe bedre i skjærgården enn på land, men har mange fiender også der: mink og rovfugler. Hekking på flate tak i tettsteder som Åkra og Norheim, vil aldri kunne «redde» bestanden, men er likevel en nødløsning for artens lokale overlevelse.

***Steinvender.**

Det ble ikke gjort noen observasjoner fra hekketida.

Krykkje

Til tross for at det knapt har vokst opp unger siden kolonien ble etablert i 2011, holder krykkjene fortsatt stand i bergveggen ved ferjekaien. Det kan tyde på at det er matmangel og ikke plyndring som har hindret ungeproduksjon. 70 individer opptalt 10.4 og reirbygging i gang 12.4. Som registrert tidligere år avtar antallet i kolonien etter førsteinnrykket: 30 individer på plass i fjellet 16.4.

Kolonien så ut til å trives 24.5 da ca. 60 krykkjer holdt til i fjellet hvorav 28 så ut til å ruge. 13.6: 70 adulter måker i kolonien, mange reir med unger, så langt trolig det beste året siden etableringen. Dette til tross for kaldt og urolig vær med mye nedbør. Gode næringsforhold i kald sjø? (Jfr. ternene).

Kolonien i fjellet ved ferjekaien, Skudeneshavn, bestod av ca. 70 individer 13.6. Det ble sett unger i mange reir, noe som tegner til å bli det beste året hittil på lokaliteten. På Jarstein var det bare 2 par. 5.7: Ca 60 voksne krykkjer i fuglefjellet på ferjekaien og 8 flygeklare ungfugler. 6 reir med 1 unge og 1 reir med 2. Umulig å se alle nedenfra, noen så også til å ruge på egg eller varme små unger. Tegner til å bli den mest vellykka sesongen siden oppstarten av denne hekkeplassen. At krykkjene skulle lykkes i et år da det meste går galt for ternene (pga. værforhold/matmangel?) er underlig. 16.8 var kolonien komplett forlatt.

Tyvjo. En sein vårtrekker ved Føynå 1.6 og en tidlig høsttrekker samme sted 21.7 (AO). Det er i dette området den siste hekkingen i Karmøy ble konstatert i forrige århundre, og de to observasjonene kan kanskje være fugler med tilhold i området.

Fiskemåke

5.7: Positivt med enkelthekkinger og småkolonier rundt om på holmer på strekningen Kvalavåg-Sårevågen. Dette er utvilsomt et resultat av minkbekjempelsen. For første gang i manns minne hekker det ikke fiskemåke på Bygnes. Dette er typisk for utviklingen som har foregått i

jordbruksområdene siden 1980-årene. Fiskemåken er nå helt utgått som hekkefugl på Fosen og langs langs Karmsundet mellom Kopervik og Skudeneshavn der den ennå var vanlig hekkefugl fram til for 20 år siden. Forsvinningen er nesten total også fra Karmsundet og fra holmer østover mot Bokn og Tysvær. Hovedårsaken er det langvarige og stadig økende predasjonstrykket fra rovfugler og firbeinte. Egg blir fortært og unger spist før de når flygedyktig alder og voksne måker haver i klørne på særlig hønehauk og vandrefalk.

Hettemåke.

Vi tar hettemåken med i denne sjøfugloversikten fordi den i Karmøy har regelmessige kolonier i skjærgården og er ellers i stor grad avhengig av å finne mat på sjø og strand. I likhet med de siste årene var kolonien i Bøvatnet den desidert største også i år, noe som uten tvil skyldes at det drives fellejakt på mink her året rundt, og at en får tatt nye inntrengere ettehvert som de dukker opp. Sjøkolonien på Litle Sanholmen på Åkra har bestått av rundt ti par i flere år og er etablert som en følge av ternekolonien på holmen. Det vokste opp hettemåkeunger på holmen også i år. På Flataskjer på Salvøy har 2-3 par begynt å hekke blant ternene. Det er usikkert om unger vokste opp der.

Svartbak

Sliter mange steder i kommunen med å holde bestanden oppe. Allerede på 1980 tallet begynte nedturen, da rovdyr (rev og mår) jaget den ut av lynchheiene både på Nord- og Sør-Karmøy. Siden har bestanden falt, særlig ved at enkeltpar på småholmer og skjær har blitt borte, både i Karmsundet, østover mot nabokommunene og langs Vest-Karmøy. Årsaken til forsvinningen på slike steder er trolig at enkeltpar er mer utsatt for havørnangrep enn de større koloniene (med sterkere forsvar), dessuten har både mår og mink letter tilgang i den innerste delen av skjærgården.

En tur på strekningen Kvalavåg-Sårevågen 5.7, viste en død/drept foreldrefugl på tre forskjellige hekkeplasser (KSK/AKV). Blir svartbaker skutt på eller blir de ørnemat?

Vandrefalk

Sett slå ned på fiskemåke i Hydrokolonien prim. Juni (OKB), og en havhestolje-tilgriset falk på Jarstein ansvarlig for å ha drept minst 4 havhester på reir (12.6, OKB).

Lunde

Observert ved Urter 5.7 (KSK), trolig hekkende.

Alke.

2 ind. ved Stavasanden 13.6 (AO) og ellers noen enkeltindivider ved Vest-Karmøy gjennom hele sommeren, kan tyde på hekking i nærheten (Feringstadøyane?).

Teist.

Teisten er den overlegent tallrikeste av alkefuglene våre og ser ut til å opprettholde en stabil bestand selv om det ble sett ferre en vanlig ved den største hekkeplassen, Urter denne sesongen. Ca. 20 ind. på sjøen 12.6 og 50 observert 4.7 (KSK).

Påvirkningsfaktorer, tiltak og status

Været

I slutten av april gikk temperaturen ned under normalen, og med unntak av begynnelsen av juli, forble det unormalt kaldt helt til først i august. Resten av 2015 lå temperaturen langt over normalen. Kuriøst nok var temperaturen på flyplassen på Helganes midt på dagen 10.6 kun 9,9 grader, mens den lå på 10,1 grader 8.12. Temperaturmessig kunne fuglene like godt ha hekket midtvinters som midtsommers! Det var også vått og vindfullt gjennom hekkesesongen, særlig i mai og juni. Som eksempel kan nevnes at det ble målt vind på 21,2 m/sek på flyplassen 1.6.

Jakt

Skuddpremien ble opprettholdt i Karmøy også i 2015 og har vært en medvirkende pådriver til at overraskende mange mink har blitt tatt ut av sjøfuglområdene også denne sesongen. Totalt var det levert inn 94 dyr (per 16.12.15) for premiering. Det er en oppgang fra året før. Tallet er urovekkende, fordi det ikke ser ut til å skyldes at flere personer har jaktet. Minken er en svartelistet art som det er jakt på hele året. Vi er glade for den innsatsen alle jegerne gjør, både de som er ute med hund og børse, og de som benytter feller.

Art	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rev	26	6	28	9	27	21
Mår	9+	43	34	25	31	10
Mink	100	127	70	62	80	94

Tabellen viser antall rev og mink innlevert for premiering de siste seks årene for hele Karmøy kommune. For mår er tallene innhentet fra jegere vi har hatt kontakt med. Til tross for jakttrykket holder rovdyrbestandene seg høye og utgjør fortsatt en stor belastning på fuglelivet.

Dessverre har vi ingen tall på eller noen anelse om hvor mye sjøfugl som tas under ordinær jakt vår og vinter i Karmøy. Etter vår mening er det altfor mange arter på lista over sjøfugler det er lov å jakte på. Til og med rødlista arter kan felles. Dette må det bli slutt på, og Karmøy burde i tillegg innføre jaktforbud på arter som sliter lokalt.

Ærfuglen har nylig fått rødlistestatus i Norge, men i Karmøy er den blant de sjøfuglene som klarer seg aller best. Det skyldes nok flere faktorer som fredning, minkjakt, et visst vern mot rovfugler ved å hekke kolonivis i svartbak-kolonier og tidlig hekkestart. Hannen på bildet kom opp fra bunnen med ei sjøstjerne som den strevde lenge med å få ned. Syrevågen, 13.11.16.

Predatortøkning og økosystemendringer

Ei havørn har fanget en fisk ved Sandholmane på Åkra og en svarbak benytter kjangsen når ørneklørne er opptatt, til å henge over hodet på ørna med en fot foran hvert øye mens den kakker ørna i hodet med nebbet. Svartbak er ofte offer for ørna når den sliter med mat som er lettere å få tak i. 11.11.16.

NINA-rapport 1151 konkluderer med følgende grunner for den pågående nedgangen i norske sjøfuglbestander: We conclude that the two most likely candidates to explain the recent declines in Norwegian seabird populations are 1) increased predation in the seabird colonies from avian and mammalian predators and 2) ecosystem changes affecting the availability of prey. The impact from these drivers might be difficult to document and even more challenging to control. In contrast, more easily managed direct anthropogenic stressors such as fisheries by-catch, pollution, hunting and disturbance have either been constant or have shown a decreasing trend. Although these drivers cannot explain the recent population declines, they still contribute to the cumulative impact on seabird populations and these stressors are therefore especially important to control and minimize in rapidly declining and threatened populations. Kilde: NINA rapport 1151 (lastet 7.7.15) The publication may be freely cited where the source is acknowledged. © Norwegian Institute for Nature Research.

Målrettede tiltak rettet mot truede bestander

Det finnes få gode målrettede forvaltningstiltak som vil kunne bøte på næringsmangel i truede sjøfuglkolonier. Man bør isteden rette tiltak mot andre stressorer, hvor man forventer stor effekt, og som lett kan implementeres. Næringsmangel forsterker den negative effekten av andre stressorer hos sjøfugl, og næringsstresset sjøfugl vil derfor ha god effekt av tiltak rettet mot stressorer som predasjon, forstyrrelse og miljøgifter. For å være effektive, må slike tiltak skreddersys den enkelte koloni og art, og vil kunne omfatte tiltak som:

- Beskyttelse mot predasjon og uttak av predatorer.
- Tiltak som reduserer risiko for akutt og kronisk forurensing.
- Tiltak som reduserer risiko for bifangst i fiskeriene.
- Vern og beskyttelse av hekkeplasser og områder som brukes til hvile og næringsøk.
- Vern og beskyttelse av vinterområdene.
- Beskyttelse mot menneskelig forstyrrelse og jakt.

Utdraget ovenfor er hentet fra (www.nina.no): Fauchald, P., mfl. Sjøfugl og marine økosystemer. Status for sjøfugl og sjøfuglenes næringsgrunnlag i Norge og på Svalbard. - NINA Rapport 1161, 2015

Endringer i næringstilgang

Fjoråret var et varmt år i Nordsjøen og Skagerrak, ikke bare i overflaten men gjennom hele vannsøylen. De fleste fiskeslagene i havområdet er i bra stand, mens sjøfuglbestandene blir mindre. Den største endringen ser vi i dyreplanktonsamfunnet hvor raudåta (*Calanus finmarchicus*) viker plass for den mindre næringsrike *Calanus helgolandicus*. Det er en endring som kan påvirke store deler av økosystemet.

Dette er status for den norske delen av Nordsjøen og Skagerrak slik den rapporteres av overvåkningsgruppa for helhetlige økosystembaserte forvaltningsplaner.

75 % av fiskebestandene i Nordsjøen og Skagerrak er i god stand. Unntakene er nordsjøtorsken som ikke har hatt god rekruttering siden 2000 og seien, hvor situasjonen er usikker. Rekebestanden i Nordsjøen og Skagerrak er sunn og høstingen er bærekraftig.

Mengden av den småvokste dyreplanktonarten *Calanus helgolandicus* har for tredje året på rad vært høyere enn tidligere. Dette planktonet, som sammen med raudåta utgjør 80 % av dyreplanktonmengden i Nordsjøen om våren, gir dårligere næring for fiskelarver om våren enn raudåta. Denne endringen kan derfor ha stor betydning for alle ledd i næringskjeden. Endringer i næringstilgang er trolig årsaken til at det er mindre toppskarv, sildemåke og ærfugl i Nordsjøen.

Tilførselen av tungmetaller og mange organiske miljøgifter har gått ned siden 1990-tallet, likevel tyder overvåkingen på at nivåene av miljøgifter er høyere i Nordsjøen og Skagerrak enn i Norskehavet og Barentshavet. Mattryggheten er i stor grad vurdert som god. Unntaket er torskelever, der en betydelig andel av fisken overskrider grenseverdien for dioksiner og dioksinlignende PCB, særlig i Skagerrak. Overgjødning av næringsalter er redusert og produksjonen av planteplankton har avtatt som følge av det. Overvåkningsgruppa har marint søppel som tema i årets rapport. Rapporten gir en grei oppsummering av kunnskapen vi har om temaet i alle våre tre økosystemer. http://www.imr.no/nyhetsarkiv/2015/mai/varmere_og_renere_i_nordsjoen_og_skagerrak/nb-noPublisert: 18.05.2015 - Oppdatert: 19.05.2015.

Oppfisking av leppefisk

I Karmøy, som mange steder langs kysten, har det i flere år pågått et stadig mer intenst fiske etter stinte eller leppefisker. Hos oss er det så vidt vi vet særlig makrellterne og skarver som har benyttet denne næringskilden. Er det nok begrensninger i dette fisket, eller vil det bety enda et slag for sjøfuglene? Vi tar med et utklipp som opprinnelig stod i bt.no i 2014:

Har fanga leppefisk for 750.000 kroner

Luseplaga oppdrettslaks gir gullkanta tider for dei som fangar godt betalt leppefisk. - Her er jo 20- 30 i nesten kvar einaste teine! ropar Torfinn Midttveit med triumferande smil og ein sigarettneip i munnvika. Han dreg lenkje på lenkje med nettingteiner og tømmer det sprellande innhaldet i brønnen under dekk. I Kolltveitosen og holmane nord for Bildøy på Sotra er Midttveit lommekjent. I båtbrønnen sym rundt 1900 leppefisk, mange av dei stor og ettertrakta berggylte som i år går for 21 kroner stykket om ho er over 15 centimeter lang. For dei minste leppefiskane er prisen seks kroner.

Fakta

Berggylte, grøngylte, brungylte, grasgylte, bergnebb (stinte), blåskål og raudnebb er alle leppefisk og rovfisk i piggfinnefisk-familien. Lever av rur og smådyr på botnen og av parasittar på annan fisk. Første gong brukt på oppdrettslaks i 1976. Omfattande oppdrett av berggylte, i det siste med konkurranse av oppdretta rognkjeks som reinsefisk. Leppesfiskfiskarar utan merkeregistrert fiskefartøy må ha godkjenning av Fiskeridirektoratet og leveranseavtale. Kjelde: Fiskeridirektoratet

Store pengar

Det kan med andre ord bli pengar av den vesle rovfisken som mange kallar ufisk. Store pengar. Midttveit har drive dette sommarfisket i ti år. Til no i år har han fanga og levert rundt 75.000 fisk og tent 750.000 kroner. – Beste sesongen var vel i forfjor, då eg fiska for 1,2 millionar kroner, seier Fjellfiskaren til Bergens Tidende. Han trur rekorden kan falla i år dersom fangstane held fram med å vera like gode som dei har vore sidan fisket opna 17. juni. – Denne sommaren er det meir fisk enn eg har sett nokon gong, seier 68-åringen. Han har tenkt å pensjonera seg når årets leppesfisksesong er slutt i oktober-november. Men om så skjer, er langt frå sikkert. – Etterspørselen er stor, eg er nøydd til å hjelpa oppdrettsnæringa med å bli kvitt lusa, seier han og opnar for nok ei utsetjing av pensjonisttilværet.

221 fartøy

Lakselusa sin aukande resistens mot kjemiske avlusingsmiddel har gjort reinsefisken meir og meir ettertrakta. Om lag halvparten av norske lakseoppdrettarar brukar reinsefisk mot lus. – Og alt tyder på at denne metoden blir stadig viktigare framover, seier luseekspert Ketil Rykhus i Fiskeri- og havbruksnæringsens landsforeining (FHL). I fjor hadde oppdrettarane over 15 millionar leppesfiskar i arbeid i merdane med å snappa lus av laks og sjøaure. Det blei kjøpt leppesfisk for rundt 150 millionar kroner. Mange vil ta del i dette fiskeriet, Fiskeridirektoratet har i sommar registrert i alt 221 fartøy som har levert leppesfisk.

Utsett fiskestart

Trass utvikling av fleire nye metodar for å bli kvitt lakselusa, er behovet for reinsefisk ikkje på retur. Det blir også importert leppesfisk frå Sverige. Fram til 2011 var det ingen regulering av fisket. Frykt for overfiske førte då til utsett fiskestart for å skjerma gytinga, på Vestlandet blei datoen i år sett til 17. juni. I tidlegaste laget det òg, ifølgje havforskarane. Torfinn Midttveit støttar deira syn, for han fekk mest berre gytefisk i starten av fisket. HAVBRUK 31.07.2014 12:59 Av Ove A. Olderkjær [http:// www.sysla.no/2014/07/31/havbruk/har-fanga-leppesfisk-for-750-000-kroner_22063/](http://www.sysla.no/2014/07/31/havbruk/har-fanga-leppesfisk-for-750-000-kroner_22063/) (lastet 7.7.2015)

Uforsvarlig leppesfiske

I Rogaland hevder fiskere at det allerede har begynt å tynnes ut i bestandene av leppesfisker etter intenst fiske de siste årene. I Rogaland ble det i fjor omsatt 82 tonn i perioden juli-oktober. På landsbasis ble det i følge Havforskningsinstituttet omsatt rundt 21 millioner leppesfisk i 2014. Fiskere i Rogaland har allerede begynt å merke at det har blitt mindre å få i teinene. Konsekvensene av dette «nye» fisket for sjøfugler og annet liv i kystsonen, er det ingen som med sikkerhet vet. En har sett at statens forhold til «den hellige kua» som laksenæringa har blitt, veier tyngre enn de faglige rådene fra Havforskningsinstituttet. Råd om utsatt åpning av sesongen i 2012 og 2013 ble ikke tatt hensyn til. Kilde: Stavanger Aftenblad 18.7.2015, papirutgaven.

Seabird populations have dropped 70 per cent

Researchers at the University of British Columbia (UBC) have revealed that the world's monitored seabird populations have dropped 70 per cent since the 1950s. Lead author Michelle Paleczny, a UBC master's student and researcher with the Sea Around Us project, published the findings in the journal PLOS ONE.

The information was compiled from studies of more than 500 seabird populations around the world, representing 19 per cent of the global seabird population. The scientists found that overall populations had declined by 69.6 per cent, equivalent to a loss of about 230 million birds in 60 years.

"Seabirds are particularly good indicators of the health of marine ecosystems," says Paleczny. "When we see this magnitude of seabird decline, we can see there is something wrong with marine ecosystems. It gives us an idea of the overall impact we're having."

The dramatic decline is said to be caused by a variety of factors, including overfishing of the fish seabirds rely on for food, entanglement in fishing gear, plastic and oil pollution, introduction of non-native predators to seabird colonies, destruction and changes to seabird habitat, and environmental and ecological changes caused by climate change. <http://www.wildlifeextra.com/go/news/seabird-population-drop.html> (lastet 14.7.15).

State of nature in the EU:

Biodiversity still being eroded, but some local improvements observed

The majority of habitats and species in Europe have an unfavourable conservation status despite significant improvements for many species in recent years, according to a new technical report published by the European Environment Agency (EEA) today. The report presents the most comprehensive European overview on the conservation status and trends of the habitats and species covered by the European Union's (EU) two nature directives. Building on the reports submitted by EU member states, the report contributes to policy discussions in the context of the EU 2020 Biodiversity Strategy.

The results are mixed but clear. When implemented well, conservation measures work and improve the status of habitats and species on the ground. Such improvements remain limited and patchy, and unfortunately Europe's biodiversity is still being eroded overall and the pressures continue.

The two nature directives, namely the Birds and Habitats directives, play a central role in the EU's biodiversity and nature conservation policies. Under the directives, EU Member States are required to assess and report every six years on the status and trends of certain species and habitats. The EEA technical report State of Nature in the EU: Results from reporting under the nature directives 2007-2012 draws on the assessments submitted by Member States under both directives and provides a comprehensive overview of the state of nature in Europe at European, country and biogeographic level. The report also looks into main pressures and threats behind the trends observed...we need to reinforce our effort and actions. Published 20 May 2015 <http://www.eea.europa.eu/highlights/state-of-nature-in-the> (utdrag lastet 17.7.2015).

Det er fortsatt noen få hekkende fiskemåker igjen i Karmøys kultur- og jordbrukslandskap, slik som her på Hemnes. Vi finner mange av de samme årsakene til fiskemåkens nedtur som vi finner for bl.a. vipe, tjeld og storspove.

En stadig større andel av fiskemåkene som lykkes med å få unger på vingene de seneste årene, hekker i rovdryfrie områder som på Hydro og på tak på Norheim og i Åkrehamn. Fiskemåken har måttet gi tapt som hekkefugl på Fosen, langs hele østsida av øya fra Kopervik til Skudeneshavn, på holmene i Karmsundet samt ytterst i skjærgården langs vestsida som på reservatene Ryvingen og Jegningen. I tillegg har de store koloniene på Syre-Grødem-Sandve og utmarkskoloniene på Vest-Karmøy blitt borte. På tradisjonelle hekkeplasser slik som i beitelandskapet på Hemnes er det nesten unntaksvis at unger vokser opp. På sikt betyr det at fiskemåken vil forsvinne helt fra innmarka også, om ikke nødvendige tiltak settes i verk. Bildet er tatt 10.5.15.